सत्यमेव जयते

महाराष्ट्र शासन

मराठी भाषा विभाग

मराठीचा विकास : महाराष्ट्राचा विकास

राज्य मराठी विकास संस्था

आम्हा घरी धन...शब्दांचीच रत्ने!

पुस्तकांचं गाव

भिलार, ता. महाबळेश्वर, जि. सातारा

घोषणा...

आम्हा घरी धन...शब्दांचीच रत्ने!
पुस्तकांचं गाव

महाराष्ट्रात
‘पुस्तकांचं गाव’ उभारण्यात येईल...

अशी घोषणा
दि. २७ फेब्रुवारी २०१५ रोजी
मराठी भाषा गौरव दिनी
मराठी भाषा मंत्री
मा. श्री. विनोद तावडे
यांनी केली.

शासननिर्णय

क्र. : पुगाव- २०१८/प्र.क्र.३७/
२०१८/भाषा-३,
दि. १३ सप्टेंबर, २०१९
अन्वये ‘पुस्तकांचं गाव,
भिलार’ योजना म्हणून
कार्यान्वित करण्यात आली.

लोकार्पण...

आम्हा घरी धन...शब्दांचीच रत्ने!

पुस्तकांचं गाव

प्रकल्पाचे लोकार्पण
दि, ४ मे २०१७ रोजी
मुख्यमंत्री
मा. श्री. देवेंद्र फडणवीस
यांच्या शुभहस्ते

अनेक मंत्रिमहोदयांसह
मान्यवर साहित्यिक
व कलाकार
यांची उपस्थिती

लोकार्पण...

आम्हा घरी धन...शब्दांचीच रत्ने!

पुस्तकांचं गाव

स्वरूप आणि वैशिष्ट्ये

आम्हा घरी धन...शब्दांचीच रत्ने!
पुस्तकांचं गाव

- भारतातील पहिले पुस्तकांचं गाव
- राहती घरे, लॉजेस, शाळा व मंदिरे अशा ३५ ठिकाणी विविध साहित्य प्रकारांची पुस्तके
- सुमारे ३० हजार पुस्तकांचा अद्भूत खजिना वाचनसेवा विनामूल्य
- पुस्तकांसाठीची जागा घरमालक, ग्रामपंचायत व शाळा व्यवस्थापन यांच्याकडून वाचनसेवेसाठी विनामूल्य उपलब्ध !

स्वरूप आणि वैशिष्ट्ये

आम्हा घरी धन...शब्दांचीच रत्ने!

पुस्तकांचं गाव

- ५० दिग्गज साहित्यिकांची माहिती देणारी प्रदर्शनी

- प्रकल्पाच्या लोकार्पणापासून सुमारे ८ लाख पर्यटक-वाचकांनी प्रकल्पास भेट दिली.
- विविध क्षेत्रांतील शेकडो मान्यवरांनी प्रत्यक्ष भेट देऊन गौरविलेला प्रकल्प.
- शासनाचा पुढाकार आणि लोकसहभाग याचे उत्कृष्ठ उदाहरण...

बोधचिन्हामागील कथा

- संत तुकाराम महाराजांचा शब्दांचे महत्त्व सांगणारा अभंग, प्रकल्पाचा मुख्य गाभा असलेले पुस्तक आणि स्थानिक ओळख असलेले स्ट्रॉबेरी हे फळ समन्वय साधत पुस्तकांच्या गावास साजेसे असे बोधचिन्ह निर्माण केले.
- आम्हा घरी धन शब्दांचीच रत्ने हे प्रकल्पाचे बोधवाक्यच आहे. प्रकल्पात सहभागी झालेल्या प्रत्येक घराचीच नव्हे, तर संपूर्ण गावाचीच या प्रकल्पाबाबतची भावना या शब्दांमधून व्यक्त होते. बोधचिन्हाचे सूक्ष्मतेचे निरीक्षण केल्यास, स्ट्रॉबेरीच्या गाठी आणि देठ यांच्या ठिकाणीही पुस्तकाची रचना केल्याचे दिसते. संत तुकाराम महाराज यांनी रचलेला मूळ अभंग

आम्हां घरीं धन शब्दांचीं च रत्ने । शब्दांचीं च शस्त्रं यत्ने करू ।।
शब्दचि आमुच्या जिवाचें जीवन । शब्दें वाटूं धनं जनलोकां ।।
तुका म्हणे पहा शब्दचि हा देव । शब्देंचि गौरव पूजा करूं ।।

साहित्यप्रकार

बालसाहित्य कथा
लोकसाहित्य विज्ञान
दिवाळी अंक संत साहित्य
चरित्रे व आत्मचरित्रे
बोलकी पुस्तके बालसाहित्य
स्त्री साहित्य
निसर्ग, पर्यटन आणि पर्यावरण परिवर्तन चळवळ
कथा दिवाळी अंक
लोकसाहित्य
परिवर्तन चळवळ स्त्री साहित्य
लोकसाहित्य
विनोदी कथा चरित्रे व आत्मचरित्रे
परिवर्तन चळवळ संत साहित्य निसर्ग, पर्यटन आणि पर्यावरण
संत साहित्य दिवाळी अंक

विविध साहित्यिक कार्यक्रमांचे आयोजन

आम्हा घरी धन...शब्दांचीच रत्ने!

पुस्तकांचं गाव

मे, २०१७ ते डिसेंबर, २०२५ या कालावधीत एकूण ४५ छोटे-मोठे साहित्यिक-सांस्कृतिक कार्यक्रम व उपक्रम गावात योजण्यात आले.

या कार्यक्रम-उपक्रमांमध्ये महाराष्ट्रातील एकूण सुमारे २०,००० रसिक वाचनप्रेमींनीं सहभाग नोंदवला

विविध साहित्यिक कार्यक्रमांचे आयोजन

आम्हा घरी धन...शब्दांचीच रत्ने!

पुस्तकांचं गाव

विविध साहित्यिक कार्यक्रमांचे आयोजन

आम्हा घरी धन...शब्दांचीच रत्ने!

पुस्तकांचं गाव

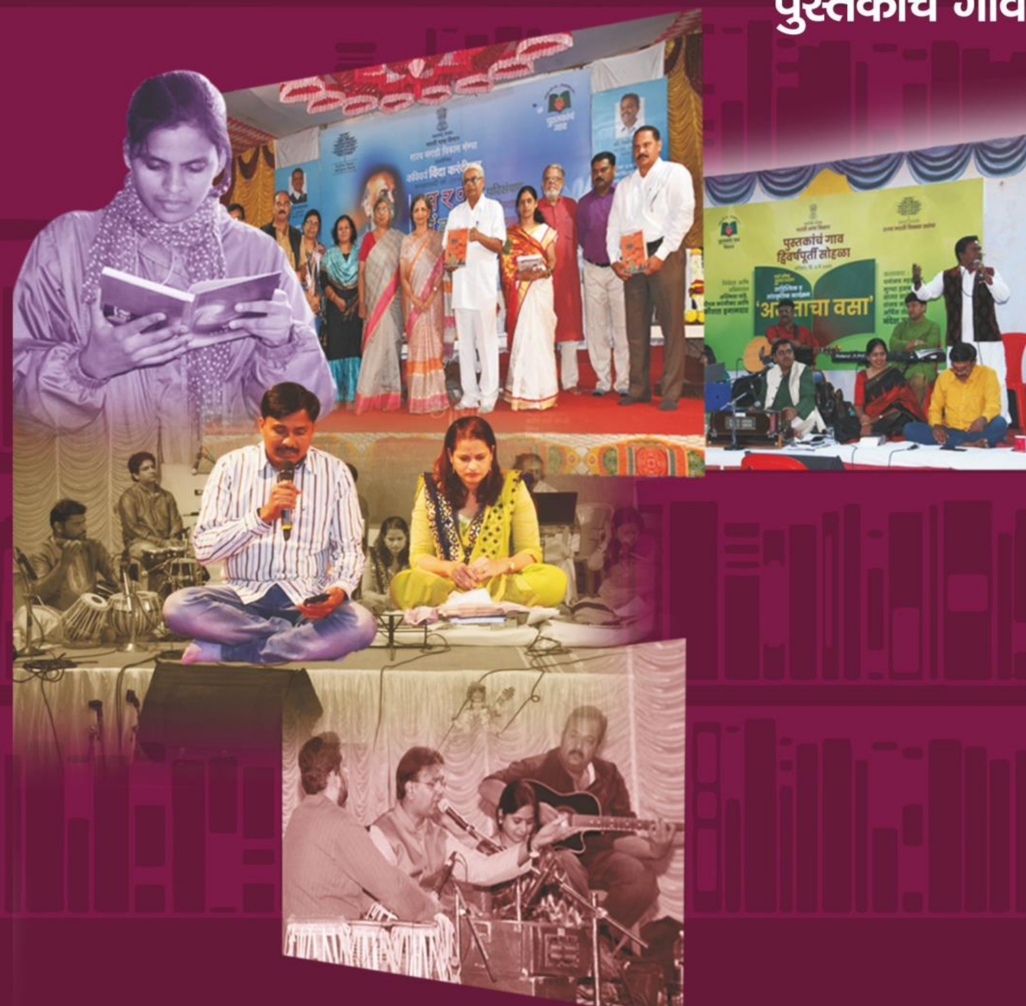

खुल्या प्रेक्षागृहाची निर्मिती

आम्हा घरी धन...शब्दांचीच रत्ने!

पुस्तकांचं गाव

- भिलार ग्रामपंचायतीने महाराष्ट्र शासनास दिलेल्या जमिनीवर उभारणी

- प्रकल्पास १ वर्ष पूर्ण होताना
  दि. ४ मे २०१८ रोजी
  मा. श्री. सुभाष देसाई
  उद्योगमंत्री, महाराष्ट्र राज्य
  यांच्या हस्ते उद्‌घाटन

- **विविध कार्यक्रम-**
  उपक्रमांचे आयोजन

प्रकल्पाचा उंचावणारा आलेख

आम्हा घरी धन...शब्दांचीच रत्ने!

पुस्तकांचं गाव

- प्रकल्प 'पाहायला' येणाऱ्या पर्यटकांच्या संख्येत सातत्याने वाढ... त्याच बरोबर खास 'वाचायला' येणाऱ्या वाचकांच्या संख्येतही लक्षणीय वाढ...
- गावकऱ्यांच्या आग्रहामुळे एकूण १० पुस्तकघरांचा नव्याने समावेश.
- गेल्या २ वर्षात सुमारे १५ हजार पुस्तकांची भर...

प्रकल्प नकाशा

आम्हा घरी धन...शब्दांचीच रत्ने!

पुस्तकांचं गाव

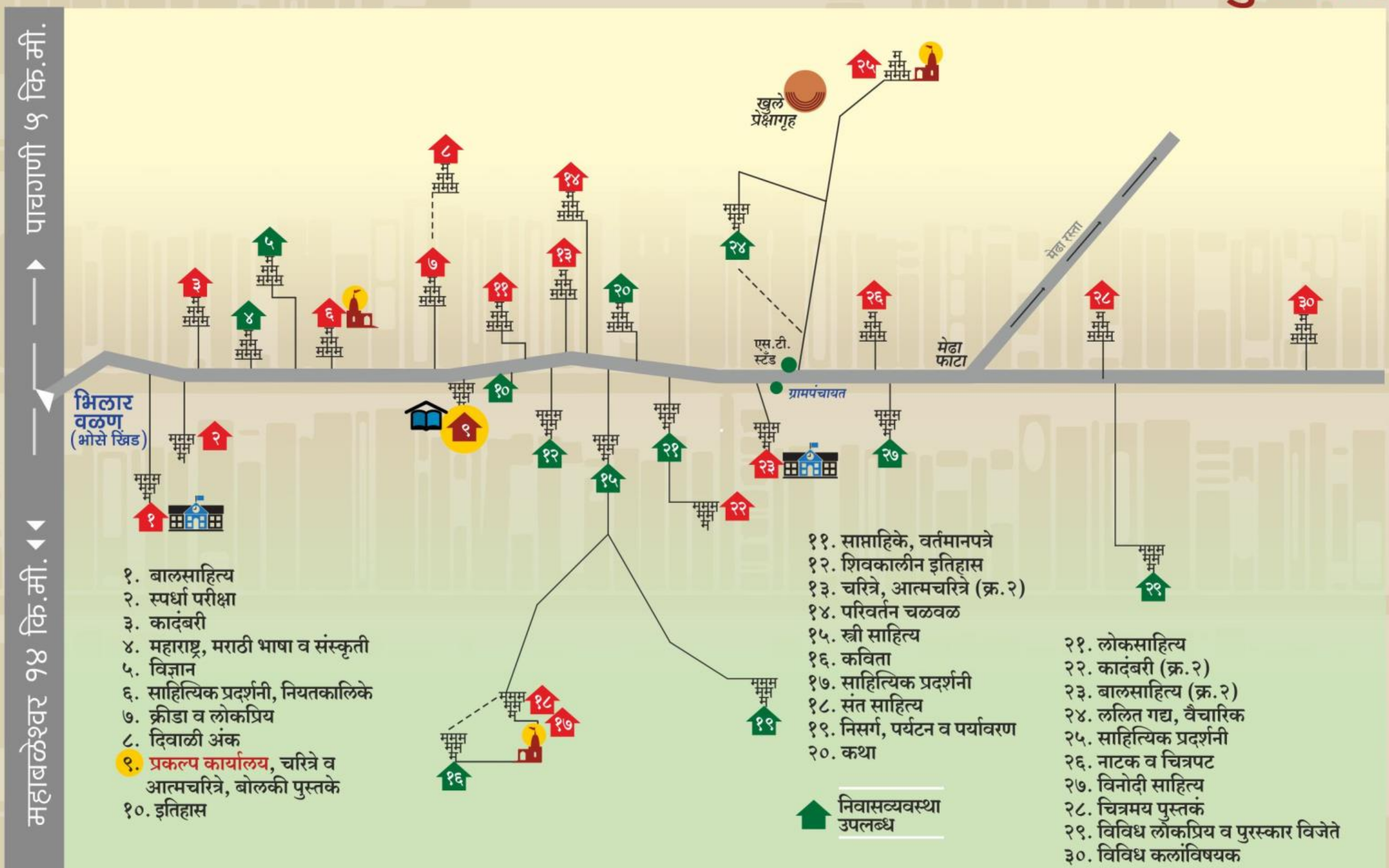

मुख्य शहरांपासून अंतर

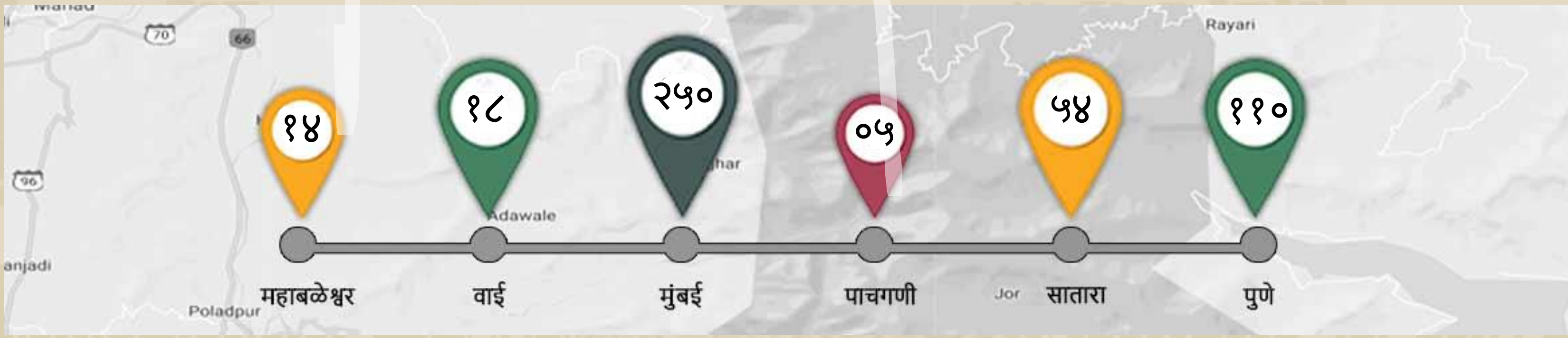

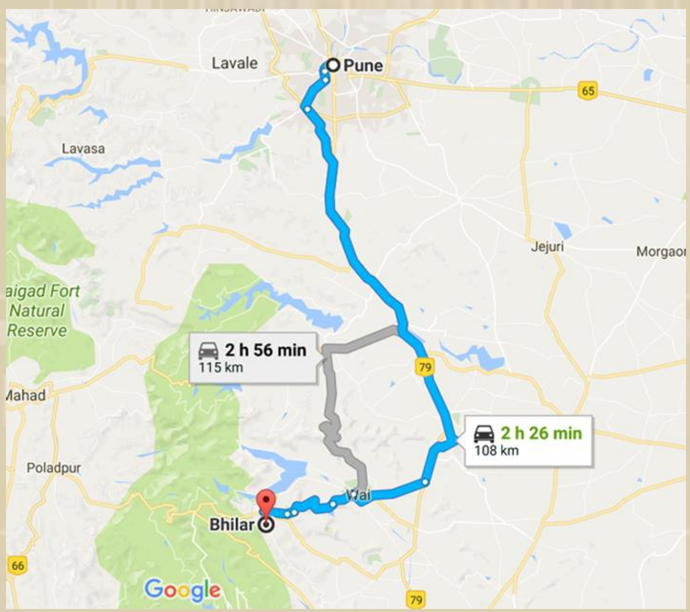

पुस्तकांचं गाव

पुस्तकांचं गाव - योजना विस्तार

पुस्तकांचं गाव - योजना विस्तार

- ‘पुस्तकांचं गाव, भिलार’ या प्रकल्पाच्या यशाच्या पार्श्वभूमीवर ‘पुस्तकांचं गाव’ या संकल्पनेचा महाराष्ट्रात विस्तार करण्याचे महाराष्ट्र शासनाने योजले.
- शासन निर्णय क्रमांक: पुगाव-२०२०/प्र.क्र.४८/भाषा-३, दि. ०४.०१.२०२२ रोजी निर्गमित करण्यात आला.
- याद्वारे, प्रत्येक जिल्ह्यात एक पुस्तकाचे गाव सुरू करण्यास मान्यता.
- तसेच, पहिल्या टप्प्यात ... विभागात सुरू करण्यास मान्यता.

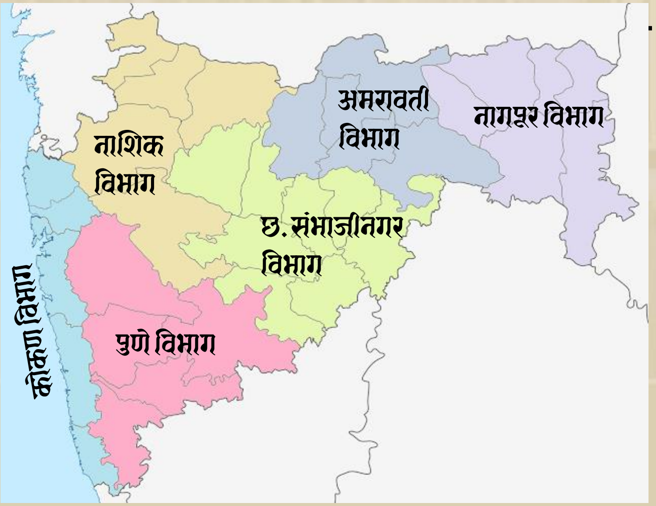

संकल्पनेचे स्वरूप

- पुस्तकांचं गाव, भिलारच्या धर्तीवर अनेक गावांमध्ये संकल्पनेचा विस्तार.
- प्रत्येक जिल्ह्यात एका गावाची निवड.
- निवडलेल्या गावात संकल्पनेची काळजी वाहण्यासाठी आणि राज्य मराठी विकास संस्थेला संपूर्ण सहकार्य करण्यासाठी एखाद्या संस्थेची (अथवा व्यक्तीची) निवड.
- ही संस्था स्वयंसेवी आणि सेवाभावी वृत्तीने कार्य करणारी असावी. (ग्रामपंचायत / शासकीय - निमशासकीय संस्था / स्वयंसेवी संस्था/साहित्य संस्था इत्यादी)
- निवडलेल्या गावात पुस्तके ठेवण्यासाठीच्या जागा / दालने निवडणे.
- निवडलेल्या गावात पुस्तक दालने / ग्रंथदालने म्हणजेच छोटी सुसज्ज ग्रंथालये निर्माण करणे.
- निवडलेल्या दालनांना यथोचित पुस्तके पुरवणे.
- निवडलेल्या दालनांना यथोचित फर्निचर पुरवणे.
- दालनांमध्ये भेट देणाऱ्यांना व्यवस्थितपणे पुस्तके हाताळता आणि वाचता येतील, अशी व्यवस्था निर्माण करणे.
- निवडलेल्या गावातील संबंधित संस्थेला योजनेची अंमलबजावणी करण्याच्या दृष्टीने आणि पुस्तके व वाचनसंस्कृती संवर्धन या मुद्यांबाबत मार्गदर्शन करणे.

गावनिविडीचे निकष

- ‘पुस्तकांचं गाव, भिलार’ या प्रकल्पाच्या यशाच्या पार्श्वभूमीवर ‘पुस्तकांचं गाव’ या संकल्पनेचा महाराष्ट्रात विस्तार करण्याचे महाराष्ट्र शासनाने योजले.
- शासन निर्णय क्रमांकः पुगाव-२०२०/प्र.क्र.४८/भाषा-३, दि. ०४.०१.२०२२ रोजी निर्गमित करण्यात आला.
- याद्वारे, प्रत्येक जिल्ह्यात एक पुस्तकाचे गाव सुरू करण्यास मान्यता.
- तसेच, पहिल्या टप्प्यात पुस्तकाचे गाव सहा महसुली विभागात सुरू करण्यास मान्यता.

सद्यःस्थितीत निवडलेली गावे

शासन निर्णय क्रमांक : पुगाव-२०२२/प्र.क्र.२३/भाषा ३, दि. २५ मार्च, २०२२

क्र.	महसूल विभाग	क्षेत्र	संबंधित संस्था
१	कोकण	१. पोंभुर्ले, ता. देवगड, जि. सिंधुदुर्ग २. मालगुंड-गणपतीपुळे, ता. जि. रत्नागिरी	❖ माणुसकी फाउंडेशन, पोंभुर्ले ❖ कोकण मराठी साहित्य परिषद, रत्नागिरी
२	छत्रपती संभाजीनगर	३. वेरुळ, ता. खुलताबाद, जि. छ. संभाजीनगर	❖ ग्रामपंचायत वेरुळ ❖ श्री छत्रपती शिवाजी शिक्षण प्रसार मंडळ, वेरुळ
३	नागपूर	४. नवेगाव बांध ता. अर्जुनी-मोरगाव, जि. गोंदिया	❖ संयुक्त वन व्यवस्थापन समिती, नवेगाव बांध ❖ ग्रामपंचायत नवेगाव बांध ❖ नवेगाव बांध फाउंडेशन
४	पुणे	५. अंकलखोप (औदुंबर) ता. पलुस, जि. सांगली	❖ ग्रामपंचायत अंकलखोप
५	नाशिक	६. अंमळनेर, जि. जळगाव	❖ खानदेश शिक्षण संस्था

कवितांचं गाव

कवितांचं गाव

- ‘पुस्तकांचं गाव, भिलार’ या प्रकल्पाच्या यशाच्या पार्श्वभूमीवर कवितांचं गाव ही संकल्पना साकारण्यात आली.
- मराठीतील श्रेष्ठ आणि प्रसिद्ध कवींची आणि त्यांच्या साहित्याची नवीन पिढीला ओळख व्हावी याबरोबरच साहित्य-पर्यटन या प्रकाराला चालना मिळावी या उद्देशाने हा प्रकल्प सुरू करण्यात आला आहे.
- या प्रकल्पांतर्गत मराठी कवींचे देखील काव्यसंग्रह विद्यार्थी, शिक्षक व संशोधक यांना उपलब्ध होतील. या गावातील विविध प्रकारच्या दालनांमध्ये जाऊन वाचक आपल्या आवडीनुसार विनाशुल्क काव्यवाचनाचा आनंद घेऊ शकतात.

कवितांचं गाव

कार्यान्वित

- कविवर्य मंगेश पाडगावकर
  - उभादांडा, ता. वेंगुर्ला, जि. सिंधुदुर्ग
- कवी कुसुमाग्रज (वि.वा. शिरवाडकर)
  - शिरवाडे (वणी), ता. निफाड, जि. नाशिक

प्रस्तावित

- कवी बा. सी. मर्ढेकर
  - मर्ढे, जि. सातारा
- कवी केशवसुत (कृष्णाजी केशव दामले)
  - मालगुंड. ता. जि. रत्नागिरी

पुस्तकांचं गाव

आम्हा घरी धन...शब्दांचीच रत्ने !

पुस्तकांचं गाव

कवितांचं गाव

ध न्य वा द